

He Muka

He Pitopito Kōrero nā Te Taura Whiri i te Reo Māori

Te Reo o te Kāinga o Motatau

nā Erima Henare, nō Ngāti Hine

Ko Erima Henare, Toihau

Heoi anō he tangi maioha tēnei ki te whaea o tō mātou Toihau, ki a Tā Rose Henare i hinga atu rā i ngā wiki kua taha atu nei. Nā reira e kui, hoki atu ki ō mātua, ki ō tūpuna e tatari atu rā.

I tupu ake koe i hea?

I tupu ake au ki Motatau, he kāinga tērā, āhua whitu maero pea ki te uru o Kawakawa kei Te Pēwhairangi. He awaawa tērā motuhake . . . ngā tāngata i reira i te wā i au e tupu ana, he kōrero Māori katoa.

Ko wai te iwi o ērā takiwā?

Ko Ngāti Hine te iwi nō rātou tērā papa whenua, i rohea i te wā i a Maihi Kawiti. Ka titiro a Pouerua ki Rākaumangamanga, Rākaumangamanga titiro ki Manaia, Manaia titiro ki Whatitiri, Whatitiri titiro ki Te Tārai o Rāhiri, Te Tārai o Rāhiri titiro ki Hikurangi ki ngā kiekie whāwhānui a Uenuku, Hikurangi titiro ki Pouerua, te mutunga mai o te rohe o Ngāti Hine. Ko te hapū ake o Motatau, ko Ngāti Te Tārawa.

Pēhea te nui o tērā rohe?

He maha ngā tāngata i reira i ahau e tupu ana.

Ko te kura i Motatau, he native school, 360 ngā tamariki i te kura. He āhua maha mātou i te kura i tērā wā, ā, ko te nuinga o ngā whānau āhua 12–23 tamariki ki ia whānau.

Pēhea te reo i ngā kāinga?

I ngā mahi rangahau a Richard Benton i te tau 1975, ka kitea ake e rua noa iho ngā iwi e mau tonu ana i te reo hei reo tuatahi, i roto i te kāinga, ko Tūhoe rāua ko Ngāti Hine i tērā wā, katoa ngā kāinga i Motatau e kōrero ana i te reo Māori i te kāinga, katoa ngā māhita kura, te tumuaki o te kura hoki.

Ka pēhea ō whakaaro ki te ao whānui?

Ka tukuna au ki te kura mō ngā tamatāne o Whangārei. I te whare noho o te kura, ko au anake te Māori i reira o te 150 tēnā e kura ana i reira. Ka timata au ki te whakarongo i te hunga e whakaparahako ana i te reo. E kōrero kino ana, ei. I ērā wā e haere tonu ana te kōrero mō te hōri, ērā momo āhuatanga. Koia ēnā ko ngā ingoa i huaina ki a mātou ki ngā Māori.

I a mātou e noho ana i Motatau, kotahi anō putanga i te tau, nē, ko te wiki i mua atu i te Kirihimete, ka haere mātou ki Kawakawa ki reira whakapau ai i te kotahi pauna moni. Katoa ngā kaupupuri toa i Kawakawa e kōrero Māori ana, ahakoa Pākehā . . . i tō rātou mōhio, kia riro mai ai ngā kaihoko Māori, me kōrero Māori rātou ki ngā kaihoko Māori. Katoa ngā Pākehā i Kawakawa e kōrero Māori ana i tērā wā.

Ko Ngāti Te Tārawa te hapū (nā te marae o Motatau ngā whakaahua nei)